

Secundam etiam ut verum Chrysostomi seium omnes admittunt : ejusque γνησιότητα Sozomenus asserit in loco supra allato. Unum est quod non parum negotii facessat : Primum Chrysostomi exsilium, & ab illo exsilio reditus in annum cadunt 403. secundum, a quo nunquam rediit Chrysostomus anno 404. contigit : Cum secundo ejectus fuit Chrysostomus, irruptio in Ecclesiam facta est, Baptisterium sanguine repletum fuit ; hæc vero quæ anno 404. gesta sunt, in hac homilia anno 403. habita commemorantur, & φωτισθέντες ἀμαρτίας ἐμπεπλησται. Quomodo potuit Chrysostomus ea anno 403. ut gesta referre, quæ anno solum sequenti gesta sunt ? Hæc objicit Savilius, quibus respondet Tillemontius ; idipsum & hoc & sequenti anno contingere potuisse. Alius fortasse dicet, hæc adjectitia esse, & ex alio forte opusculo Chrysostomi, quod perierit, huc translata fuisse. Certe res hæc difficultate non vacat, & in Chrysostomi vita pluribus expendetur.

Godefridi Tilmanni, qui paraphrasten potius, quam interpretem egit, versionem rejecimus, novamque paravimus.

POST REDITUM A PRIORE A ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΟΤΕ ΗΛΘΕΝ ΑΠΟ ΤΗΣ
exsilio. ἐξορίας.

1. Quid dicam, aut quid loquar ? Benedictus Deus. Hoc egressus dixi, hoc iterum profero ; imo illic cum essem non intermisi dicere. Meministis me Jobum in medium adducere, ac dicere : *Sit nomen Domini benedictum in secula*. Hæc vobis pignora exiens reliqui, has gratiarum actiones repeto : *Sit nomen Domini benedictum in secula*. Diversæ res, sed una glorificatio. Pulsus gratias agebam, reversus gratias ago. Diversæ res, sed finis unus hiemis & ætatis ; unus finis, agri felicitas. Benedictus Deus qui permittit egredi, benedictus iterum qui ad reditum evocavit. Benedictus Deus qui tempestatem permittit, benedictus Deus qui tempestatem solvit, & tranquillitatem paravit. Hæc dico ut vos ad benedicendum Deo instituam. Bona contigerunt ? Benedic Deo, & bona manent. Mala acciderunt ? Benedic Deo, & mala solvantur. Quandoquidem & Job dives cum esset, gratias agebat, & pauper effectus Deo gloriam reddebat. Neque tunc rapuit, neque postea blasphemavit. Varia tempora, & una mens fuit. Gubernatoris virtutem, nec tranquillitas resolvit, nec tempestas demergit. Benedictus Deus & cum a vobis separatus sum, & cum vos recuperavi. Utraque ejusdem providentiæ fuerunt. A vobis separatus sum corpore, sed nequaquam mente. Videte quanta fecerint inimicorum insidiæ ; studium intenderunt, desiderium incenderunt, & sexcentos mihi procurarunt amatores. Antehac me mei amabant, nunc etiam Judæi honorant. Sperabant se a meis me separaturos esse, & alienos adsciverunt. Verum non illis, sed Dei nomini gratiæ referendæ, qui illorum nequitia ad honorem nostrum usus est : nam & Judæi Dominum nostrum crucifixerunt, & servatus est mundus : neque gratiam Judæis habeo, sed crucifixo. Videant quomodo Deus noster videt : quam pacem eorum insidiæ pepererunt, quam gloriam paraverunt. Antehac Ecclesia sola implebatur, nunc forum universum Ecclesia factum est. Unum caput inde huc

ΤΙ εἶπω, ἢ τί λαλήσω ; εὐλογητὸς ὁ θεός. πάντα ἔπον ὄξιν ὁ γῆμα, τὸ το πάλιν ἐπαναλαβῆσαι, μᾶλλον ὃ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀφῆκε αὐτό. μέμνηται, ὅτι τὸ ἰωὸ εἰς μέσον ἤγαγον, & ἔλεγον· εἴη δὲ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον εἰς τὰς αἰῶνας. ταῦτα ὑμῶν κατέλειψα τὰ ἐξιτήρια, ταῦτα λαμβάνω τὰ εὐχαριστήρια· εἴη δὲ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον εἰς τὰς αἰῶνας. διάφορα τὰ ἀνέματα, ἀλλὰ μία ἡ δόξα. ἐλαυνόμενοι εὐλογεῖν, ἐπαγγελθὼν εὐλογῶν· διάφορα τὰ ἀνέματα, ἀλλ' ἐν τῷ τέλος τὸ χάρωνος & θεοῦ, ἐν τῷ τέλος, τὸ ἀνέρας ἡ εὐμερία. εὐλογητὸς ὁ θεός ὁ συγχωρήσας ἐξελθεῖν· εὐλογητὸς πάλιν ὁ καλέσας ἐπαγγεῖν· εὐλογητὸς ὁ θεός ὁ εἰσάσας τὸ χάρων· εὐλογητὸς ὁ θεός ὁ λύσας τὸ χάρων, & ποιήσας γαλήνην. ταῦτα λέγω παιδῶν ὑμῶν εὐλογεῖν τὸν θεόν· κατὰ συνέσιν ; εὐλογεῖν τὸν θεόν, & μένει τὰ κακά. κατὰ συνέσιν ; εὐλογεῖν τὸν θεόν, & λύεται τὰ κακά. ἐπεὶ & ὁ ἰωὸ πλῆσιος ὢν ὑπερείκει, & πένης γένος ἐδοξολογεῖ. ὅτε τότε ἤρπασεν, ὅτε τότε ἐβλάσφημῃ· διάφοροι οἱ καὶ εἰς μία ἡ γνώμη· & τὸ κυβερνήτην ὁ γενναῖον ὅτε ἡ γαλῆνη ἐκλύει, ὅτε ὁ χεῖμων βασιλεῖ. εὐλογητὸς ὁ θεός, & ὅτε ὑμῶν ἐχρηάσθη, & ὅτε ὑμῶν ἀπελαβόμενοι. ἀμφοτέρω τὸ αὐτῆς κηδεμονίας. ἐχρηάσθη ὑμῶν τὸ σώματι, ἀλλ' οὐκ ἐχρηάσθη ὑμῶν τῇ γνώμῃ. ἴδετε πόσα εἰργάσατο τὸ ἐχρῆν ἡ ἐπιβλή ; τὸ σπινθὲρ ἐπέτεινε, ὁ φίλτρον ἀνῆψε, μύρις ἑρῶν μοι κατεσκεύασεν· πρὸς τὴν ὃ οἱ ἐμοὶ με ἐφίλουν, νῦν δὲ & Ἰουδαῖοι τιμῶσι. πρὸς ἐδικήσαν με χρεῖσιν τὸ ἐμῶν, & ἀλλοτρίαι μοι πρὸς ἐμῶν. ἀλλ' οὐκ ἐκείνοις χρεῖς, ἀλλὰ τῇ τῷ θεῷ πρὸς ἐμῶν, ὅτι γε τῇ ἐκείνων πονηρίᾳ εἰς τὸ ἡμετέραν πμὴν ἀπεχρήσατο, ἐπεὶ & οἱ Ἰουδαῖοι ἐπαύρωσαν τὸ κύριον ἡμῶν, & ἡ οἰκμένη ἐσώθη· οὐκ Ἰουδαῖων ἔχον χρεῖς, ἀλλὰ τῷ σωτῆρι ἡμῶν. ὁρᾶτε πῶς ὁ θεός ἡμῶν· οἷον ἐφῆρκεν ὁ ἐπιβλή αὐτῶν· οἷον δόξαν κατεσκεύασεν· πρὸς τὴν ὃ ἡ ἐκκλησία μόνη πεπληρώται, νῦν δὲ καὶ ἡ ἀρχὴ ἐκκλησία ἐρῶν· μία κεφαλὴ ἐκείνη

ἐλθόντες ὅδε· οὐδεὶς ἔπαυσεν ὑμῶν ἢ χρόνον, πάν-
τες ἐν σιγῇ, πάντες ἐν κατανύξει, οἱ μὲν ἑξ ἑλπίου,
οἱ δὲ ἐκ κινήσεως τῆς ψυχῆς. ἰπποδρόμια σήμε-
ρον, καὶ σήμερον, καὶ πάντες εἰς τὸ ἐκκλησιαστικόν ὡς
ῥιζοφόροι· τὸ τοῦτο ἔξ ἑλπίου ὑμῶν ὁ πληθὺς, καὶ ποτα-
μὸς φωνῶν εἰς τὸ εὐεχρὸν ἀναβάντων, ὁ δὲ ἑξ
πατέρων φίλων ἐπιδικνούμεθα· εὐχαὶ ὑμῶν ἐμοὶ
ἀχαιδικοῦ λαοῦ πατρὶς. ἄνδρες οἱ μὲν καὶ γυναῖκες.
ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ εἷς ἐν ἄρσεν καὶ θήλει. πῶς
λαλήσω τὰς δαυασιὰς τῶν κυρίων; οἶδατε πῶς ὁ
λέγω ἀεὶ ἀληθὲς ὅτι· ὅτι ἐάν τις θηναῖος φέρῃ πει-
ρασμὸν, καὶ κερπὸν ἀπὸ αὐτοῦ μέγα τρυγῇ.

Διὰ τοῦτο ὑμεῖς ἐλάλεσα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν,
ἡλθον οἱ διωκόντες πρὸς τὴν ἐκκλησίαν. ἡμεῖς ἐπε-
βουλεύθημεν, ἐκείνοι ἡλθον. ἡλθον πρὸς Τιμό-
θεον τὸν νέον Παῦλον· ἡλθον πρὸς τὰ σώματα ἄγρια
τῷ Χριστῷ βαρύνοντα τὰ στήθεα. μηδέποτε φοβη-
θῆς πειρασμὸν, ἐλὼν γενναῖον ἔχῃς τὴν ψυχὴν· πάν-
τες οἱ ἄγριοι ὅπως ἐπεφανώθησαν. πολλὰ μὲν ἡ θλίψις
τῶν σωμάτων, μείζων δὲ ἡ ἀρετὴ τῆς ψυχῆς. θύρετρο ὑ-
μῶν ἀεὶ θλίβεσθαι. ὅπως καὶ ποιμὴν χεῖρ ἐκ πορ-
τῶν κατεκοννύμεται. τί λαλήσω; ποῦ σπεύρω; εἷς
ἔχω ῥῶσιν ἐρημὸν· ποῦ ἐργάσομαι; εἷς ἔχω ἀμπελον
γεφυρωμένην· ποῦ οἰκοδομήσω; ἀπὸ τῆς ναοῦ,
τὰ δίκτυα μὲν ἀφ' ἑρμηνεύωνται ὑπὸ τῶν ἱερῶν. τί ποιή-
σω; ἐργασθῶ καὶ ἐν εἷς. διὰ τοῦτο πᾶσι λα-
λῶ, ὥστε ὡς δεομένων ὑμῶν διδασκαλίας· ἀλλ' ἵνα
δείξω τὴν πρὸς ὑμῶν ἀγάπην γενναίαν. παρταχῶ γὰρ
χρῆς κερπῶν. Ὡσαῦτα πορταῖς, καὶ ὡσαῦτα λύκους·
Ὡσαῦτα γὰρ καὶ ὡσαῦτα ἀκύνται, Ὡσαῦτα ἀμπε-
λοι, καὶ ὡσαῦτα ἀλώπηξ. αἱ δὲ καὶ κατεκοννύονται,
καὶ οἱ λύκοι ἔφουζον. τίς ἀδελφὸς ἐδίωξεν; ὥστε ὁ ποιμὴν
ἐλθὼν, ἀλλ' ὑμεῖς τὰ πορταῖς. ὡς πορταῖς ἐν ῥήματι.
ἀπὸ τῆς ποιμνίας τῶν λύκων ἡλθον. ὡς κύνες
νύμφης, μάλλον δὲ καὶ σωφροσύνη. μὴ παρόντες τῶν
ἀνδρῶν τῶν μοιχείας ἀπῆλθεν. ὡς κύνες καὶ σωφρο-
σύνη νύμφης. ἐδείξε γυνὴν αὐτῆς ὡς κύνες· ἐδείξεν
αὐτῆς τὴν σεμνότητα. πῶς ἡλθον τῶν μοιχείας; τὴν ἄν-
δρα ἐπιποθύοντα. πῶς ἡλθον τῶν μοιχείας; τὴν ἄν-
δρα ἐπιποθύοντα. εἷς ἔλαβον ὅπλα, εἷς ἔλαβον
δόρυ, εἷς ἀσπίδα. ἐδείξα αὐτοῖς ὡς κύνες μὲν,
καὶ εἷς ἡνέγκαν τὴν λαμπρότητα. ποῦ νῦν ἐκείνοι; ἐν
ἀσπίδι. ποῦ δὲ ἡμεῖς; ἐν ἀσπίδι. βασιλεὺς μετ'
ἡμῶν· ἀρχὸν μετ' ἡμῶν. καὶ τί εἶπα; τί λαλήσω;
πορταῖς [κύριος] καὶ ἐφ' ὑμῶν καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν,
καὶ τὴν πορταῖς ὑμῶν σωτηρίαν. ἐλθόντες δὲ κα-
ταπαύσωμεν τὴν λόγον εὐαγγελιστῶν ἐπὶ πᾶσι τῶν
λαοῦ, ὡς ἡ δόξα εἰς τὴν αἰώναν. Ἀμήν.

A usque locum occupat. Nemo choro vestro
silentium imperavit, & tamen omnes in si-
lentio, omnes in compunctione versaban-
tur. Alii psallebant, alii beatos prædica-
bant eos qui psallerent. Hodie Circenses
sunt, & nemo adest; sed omnes in Eccle-
siam ceu torrentes confluerunt. Torrens
vero vester cœtus, & flumina sunt voces,
quæ in cælum ascendunt, quæque amo-
rem erga patrem perhibent. Preces vestræ
diademate splendidiore mihi sunt. Viri
mulieresque simul : in Christo enim Jesu,
non est masculus neque femina. Quomodo lo-
quar potentias Domini? Scitis quam sit
verum id, quod dico : si quis fortiter
tentationes ferat, magnum inde fructum
demeter.

2. Ideo vos ad Apostolos convocavi.
Venimus pulsi ad eos, qui pulsi sunt. Nos
insidiis fumus appetiti, illi pulsi sunt. Ve-
nimus ad Timotheum, novum Pau-
lum. Venimus ad sancta corpora, quæ
Christi stigmata gestaverunt. Nunquam
timeas tentationem, si animo sis instructus
generoso : sancti omnes sic coronati sunt.
Multa corporum afflictio, major vero animo-
rum tranquillitas. Utinam semper in ærum-
na sitis. Sic & pastor gaudet cum labore
propter oves subit. Quid loquar? Ubi fe-
ram? Locum desertum non habeo : ubi la-
borabo? non est mihi vinea aperta; ubi
ædificabo? absolutum est templum; retia
mea rumpuntur ob multitudinem piscium.
Quid faciam? Laborandi tempus non sup-
petit. Ideo hortor, non quod doctrina vos
egeatis, sed ut ostendam genuinam meam
erga vos caritatem. Ubique spicæ vernant.
Tot sunt oves, & nusquam lupus : tot sunt
spicæ, & nusquam spinæ; tot sunt vites,
& nusquam vulpes. Mordaces bestię sub-
mersæ sunt, lupi fugerunt. Quis illos infe-
quutus est? Non ego pastor, sed vos oves.
O nobilitas ovium! Absente pastore, lu-
pos profligant. O pulcritudo sponsæ;
imo potius castitas : absente viro adulterosa
abegit. O pulcritudo & castitas sponsæ!
Ostendit pulcritudinem, ostendit & pro-
bitatem. Quomodo abegisti adulteros?
quod virum amares. Quomodo abegisti
adulteros? castitatis magnitudine. Non ar-
ripui arma, non hastas, non clipeos. Osen-
di illis pulcritudinem meam, non tulerunt
splendorem. Ubi nunc illi? in turpitudine.
Ubi nos? in exultatione. Imperatores no-
biscum, principes nobiscum. Ecquid dicam?
quid loquar? Adjiciat Dominus super vos
& super filios vestros, alacritatemque vestram
quasi sagena capiat. Hic vero finem lo-
quendi faciamus, in omnibus gratias agen-
tes benigno Deo, cui gloria in sæcula.
Amen.

Oratio in
ecclesia A-
postolorum
habita.

Gal. 3. 28.

Hhh